

VÉGEL LÁSZLÓ: ÚJVIDÉKI TRILÓGIA

Az *Újvidéki trilógia* három regényt tartalmaz: az 1967-ből való *Egy makró emlékiratait*, az 1982-ben kiadott *Áttüntetések*et és az 1989-ben készült *Eckhart gyűrűjét*. Három egymástól szinte mindenben különböző regényt. A Makró-emlékirat egészében a jelen, a most, a pillanat, az éppen-itt-lét megragadása, a második regény múlt és jelen egymásra vetítése, a harmadik példabeszéd, és mint ilyen az időhatárok eltüntetése az elbeszélésben. A Makró egy nemzedéki közérzet és viselkedési minta leírása, az *Áttüntetések* erkölcsi gondok és politikai tapasztalatok próbatétele, az Eckhart-regény a körkörös (misztikus) ismétlődés, az örök visszatérés érzésének kivetítése. A Makró-memoár nyelve szabálytalanságaival eltéveszthetetlenül egyéni, személyes, közvetlen, az *Áttüntetéseké* racionális, átgondoltan visszafogott, a harmadik regény nyelvhasználata és beszédmódja művi, „megcsinált”, és ezért világosan célszerű. A Makró-könyv elbeszélője számára még nem létezik a regényprobléma, hiszen a regénykérdés megoldását az elbeszélés, a leírás, a dokumentálás öröme nyújtja, a második könyv néhány jól időzített technikai fogással gazdagítva hagyományosan regényszerű, az *Eckhart gyűrűje* viszont archaizálásával ironikus, helyenként szatirikus és gúnyolódó, a világnak fűgét mutató nyelvi gesztus.

Három különböző szövegvilág tehát a három regény.

Hogyan áll össze mégis „trilógiává”? Indokolt volt-e a három könyvet egy cím alá venni? A válasz egyértelmű: mindenképpen. Van ugyanis valami, ami a három regényben közös vonás. A világ megértésére való szenvedélyes törekvés. Végel László a világ káoszát látja, a hazugságokból, átkokból, képmutatásokból, álszenteskedésekből meg féltelmekből, szorongásokból, mámorokból szótt káoszt, és ebben a gomolygó ködképből keresi regényeivel a rést, azt a lőrést, amelynek vonalán átlátható, átélhető és megérthető ez a világ. A megértésre való törekvés mellett a megfigyelés a regényíró másik szenvedélye, ami különbözőségük ellenére egybekovácsolja a három regényt.

Aligha kell ki is mondani, hogy hozzám a három regény közül a Makró szól legtisztábban, most újraolvasva is, és talán nemcsak azért, mert ez a regény valóban nemzedéki „protokoll”.

BÁNYAI János

APRÓ ISTVÁN: REGÉNYBRIKETT

Annyit isznak ebben a brikettregényben, mint némely Hemingway-hősök. Vedeik a bort, a sört, a vodkát, a pálinkát. Meg is van rá minden okuk: fiatalok. Nem *eltévedtek*, hanem *eltérítettek*. Kelet-közép-európaiak a huszadik század alkonyán egy olyan társadalomban, amelyben inni még csak lehetett, de cselekedni már kevésbé. És hogy a dolgok még bonyolultabbak – fájóbbak? – legyenek, a regény főhőse nem csupán kelet-közép-európai, hanem ezen belül kis-bácskai gyerek is! Ahol „századok óta úgy prédál bennünket a történelem, mint rossz ivó a jó bort” – hogy még mindig az ivászatnál maradjunk. Persze nemcsak isznak a regényben, hanem álmodoznak, terveznek, dühöngenek; helyel-közzel még szeretkeznek is. Nagyon sok minden előfordul benne, mint egy igazi, vérbeli – nem mint egy vérszegény – regényben. Maga a regény szövete is rendkívül változatos: található benne esszé, vezércikk, bölcsen ironikus eszme-futtatás hétköznapi dolgairól, történelmi dráma, tévémonológ, novella; végül, de már menet közben is, mindez regénnyé áll, jobban mondva préselődik össze, mert így akarja ezt harmadik könyvében Apró István. A szerző úgy gyúrja az anyagát, olyan magától értetődő könnyedséggel, miként a Terem-